

**XXVIII.
VÝCHODOSLOVENSKÝ
TÁBOR OCHRANCOV PRÍRODY**

s medzinárodnou účasťou

čučoriedka

ÚHORNÁ
„Na lúke pri kaplnke“

31. júl – 6. august 2004

Úvod

Verte mi, keď som hľadala vhodné slová, ako Vás oslovit', napadlo ma čosi jednoduché, ale úprimné.

„Na dosah nebu, nohami v kvetoch, so studienkou uprostred a pod ochranou Pána - to je môj rodný kraj“.

Ja Vám ho, priatelia, ponúkam za domov, ak nemáte krajší na jeden týždeň v horúcom lete. K nemu však pridávam kus chudoby i skvelých ľudí v ňom, s veľkým srdcom pre Vás.

Vitajte v okrese Gelnica, v obci Úhorná a cítte sa tu ako doma. Ja Vám chcem slúbiť, že urobím všetko preto, aby ste sa tu ako doma naozaj cítili. Za všetky dôvody, ktoré ma k týmto slovám vedú aspoň jeden:

„Bez Vás by tento tábor nikdy nemohol byť a ja som sa na Vás všetkých celý rok nesmierne tešila“.

Ešte raz, vitajte u nás doma!!!

Demková Valéria

Účastníkom XXVIII. VS TOP

Tento informačný spravodaj je určený Vám, účastníkom XXVIII.VS TOP "ÚHORNÁ 2004" ako základný informačný materiál o tejto ochrannárskej akcii, jej celotýždňovom programe, aké pravidlá platia na tábore, ale aj o prostredí a prírode, ktorá bude celý týždeň našim domovom. Tiež tu nájdete kto a akou formou sa na organizačnej a odbornej príprave tohoto podujatia podieľal.

Miesto konania tohoto TOP-u sme dohodli už na vlaňajšom tábore a kto bol vlani až do konca vedel, že štafetu preberá gelnický okres. Napriek tomu, že sme prípravu začali už vlani, nebolo to tak jednoduché ako sa na prvý pohľad zdá. Dobre to vystihla naša skalná účastníčka Mariška Čížová zo Zvolena, keď nám napísala len čo v netrpezlivom očakávaní dostala našu pozvánku, že citujem **"Je obdivuhodné, že v súčasnej ťažkej situácii ste znovu dokázali a iste museli vynaložiť maximálne úsilie, aby sme sa všetci my skalní, ale aj rok čo rok pribúdajúci noví účastníci VS TOP-ov mohli stretnúť na prekrásnom východnom Slovensku, spoznávať vždy nový kraj, krásy prírody, nových ľudí, ich zvyky a obyčaje"**. Prvý problém nastal hneď na jeseň, keď pri hľadaní vhodnej lokality v katastri obce Úhorná sme nevedeli takýto priestor nájsť. Až následne bola vybraná táto lokalita, samozrejme za súhlasu bývalého urbariátu ako vlastníkov pozemkov, a tiež farského úradu v Smolníku, keďže termín kolidoval s každoročnou púťou konanou na tomto pútnickom mieste. Našli sme tu vynikajúcich ľudí a za ich pomoci a ochoty sa nám podarilo postupne problémy riešiť. Neostala bokom ani susedná obec Smolník a jej organizačné zložky. Podarilo sa nám vytvoriť 19-členný prípravný výbor, zložený z vynikajúcich a ochotných ľudí zastupujúcich domácu samosprávu oboch obcí a ich zložiek, štátnu správu, lesohospodárske zoskupenia, odborné zložky ŠOP, mimovládne organizácie a dobrovoľných ochrancov prírody, ktorí na 5-tich zasadnutiach prevzali na seba plnenie 73 konkrétnych úloh, ktoré bolo treba splniť, aby tento TOP mohol byť uskutočnený. Samozrejme za príslušnej sponzorskej pomoci, bez ktorej žiadne podujatie takéhoto rozsahu nemožno pripraviť.

Touto cestou chcem poďakovať, aj za Vás účastníkov, všetkým týmto ľuďom, ktorí sa podieľali na príprave tohoročného VS TOP a ktorí osobne pomohli vytvoriť vhodné podmienky pre jeho uskutočnenie.

Milí priatelia, schádzame sa teda na južnom okraji Volovských vrchov, v chotári obce **Úhorná** v okrese Gelnica. Toto významné ochrannárske podujatie s medzinárodnou účasťou na pomoc prírode i regiónu sa koná pod hlavičkou Krajského úradu životného prostredia Košice a Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny. Očakávame 200 - 250 účastníkov zo 4 krajín.

Pre Vašu informáciu uvádzam, že cieľom tábora je odbornou činnosťou, inventarizačným prieskumom prispieť k zvýšeniu poznania a zdokumentovaniu prírodných pomerov a zistiť skutkový stav ochrany prírody vo vybraných lokalitách záujmového územia a navrhnúť preventívne i nápravné riešenia na zveľadenie prírodného prostredia, zachovanie a ochranu biodiverzity daného regiónu. Tohoročne sú konkretizované ciele vo vybraných lokalitách geografického celku Volovských vrchov. Jeden z cieľov je aj pomôcť obci, zvýšiť environmentálne povedomie obyvateľov a praktickou činnosťou účastníkov TOP aj vylepšiť životné prostredie obce a regiónu. Máme zámer výsledky inventarizačnej, prieskumnej a praktickej činnosti 13 odborných sekcií zosumarizovať do zborníka odborných prác.

Zámer organizátorov tohoročného XXVIII. VS TOP je rozvedený na ďalších stránkach tohoto informačného materiálu. Či sa ho podarí splniť, to záleží od nás všetkých.

Vitajte priatelia v Úhornej na lúke "Pri kaplnke". Za organizátorov podujatia Vám želim príjemný pobyt, vynikajúce počasie a veľa dobrých zážitkov na VS TOP-e Úhorná 2004.

Milan Murín
vedúci VS TOP

Úhorná

Úhorná leží v severovýchodnej časti Slovenského Rudohoria, na nive Smolníckeho potoka, v nadmorskej výške – stred obce 710 m. Chotár obce sa rozprestiera v nadmorských výškach od 618 – 1225 m.

Prvá zmienka o obci je z roku 1383, kedy sa obec volala Ohary. V roku 1437 už bol názov obce Ohor, neskoršie v roku 1773 Uhorna, v r. 1920 Úhorná a v r. 1927 Úhorná. Maďarsky sa obec nazývala Dénes.

Obec bola založená na valaskom práve. Patrila panstvu Krásna Hôrka. Obyvatelia sa zaoberali chovom oviec, pracovali v smolníckych baniach a pre ne pálili drevené uhlie. V roku 1828 mala obec 75 domov a 552 obyvateľov. Za prvej Československej republiky bolo v obci rozvinuté tkáčstvo, roľníctvo a povozníctvo, ktoré pomerne rýchlo upadlo zavedením mechanizácie do prác v lese, po druhej svetovej vojne. V obci, napriek snahe o kolektivizáciu, nevzniklo roľnícke družstvo. Obyvatelia aj v čase komunizmu pracovali ako súkromne hospodáriaci roľníci.

Dominantným miestom obce je rímskokatolícky kostol z roku 1749, postavený na mieste, kde stál pôvodne drevený kostol. V obci je tiež Hasičský sklad postavený v roku 1935 s pomocou okresu Gelnického. Miestnu školu, ktorá v súčasnej dobe už nepatrí obci, a ktorá už nie je využívaná ako vzdelávacia inštitúcia, postavili občania obce. Základné vzdelanie v nej získalo viacero generácií obyvateľov obce.

Pri obci sa nachádza pútnické miesto. Prvá písomná zmienka o tomto mieste je z roku 1813. Na mieste vyviera prameň o ktorom sa traduje, že je liečivý. Už v roku 1825 išlo o pomerne známe pútnické miesto. Súčasná murovaná kaplnka s plechovou strechou bola postavená v rokoch 1937-1941, kedy bola vysvätená. O jej stavbu sa zaslúžil Štefan Herko. Tento profesor Bohosloveckej fakulty v čase, keď bol chorý (pravdepodobne mal tuberkulózu), bol na pútnickom mieste, kde prosil Boha o vyliečenie a zaviazal sa, že ak jeho prosba bude vypočutá, postará sa o rekonštrukciu schátratej drevenej kaplnky, ktorá bola na pútnickom mieste v tom čase. Pretože sa uzdravil, postaral sa o postavenie murovanej kaplnky, ktorá stojí dodnes.

Obec Úhorná od skončenia druhej svetovej vojny, kedy mala okolo 600 obyvateľov, postupne pociťuje úbytok obyvateľstva. Podľa posledného sčítania obyvateľov v roku 2001, mala obec 163 obyvateľov v prevažnej miere rímskokatolíckeho vyznania. Toto pomalé vymieranie obce sa prejavuje aj na spoločenskom živote. Oživenie pociťuje obec v letnej a zimnej sezóne vďaka majiteľom domov, ktorý ich využívajú na rekreáciu. Chalupárenie pomáha udržiavať miestnu architektúru v pomerne nezmenenom stave, čím sa zachováva ráz dediny, ktorú tvoria prevažne kamenné domy so sedlovými strechami.

V blízkosti obce je tiež vodná nádrž oficiálne označovaná ako Jazero mieru alebo Úhornianske jazero. Táto technická zvláštnosť je súčasťou katastrálneho územia Smolník a bola postavená pre potreby banskej činnosti.

*Roman König
starosta obce*

Smolník

Smolník je stará slovanská obec, ktorá vznikla dávno pred príchodom nemeckých kolonistov na počiatku 13. storočia. Leží na juhu Spiša vo Volovských vrchoch Slovenského Rudohoria (v nadmorskej výške 561 m n.m.), na styku oblasti Zlatý stôl a Kojšovská hoľa v doline potoka Smolník, pravostranného prítoku Hnilca.

Pôvod slova Smolník by sme mohli odvodiť od slova Smolník – Schmollnitz - Szmolnokbanya od slova „smola“, ktorou oplývali tunajšie lesy

Prvá zmienka o tejto obci je z roku 1243 (v hungarizovanej podobe Sumulnuch).

Keďže smolnícka dolina je úzka, má nedostatok ornej pôdy, nevhodné podmienky na poľnohospodárstvo, tak zdrojom obživy jej obyvateľstva odjakživa boli lesy, pasienky a najmä baníctvo. Práve to viedlo k tomu, že v časoch rozkvetu (18. storočie) mal Smolník 6000 obyvateľov. Smolnícke závody, huty a mincovňa zamestnávali 2100 obyvateľov.

Základom bohatého a pestrého vývoja v Smolníku bolo ložisko pyritovo-meďnatých rúd s obsahom striebra i zlata, mimoriadne dôležitých do polovice 19. storočia.

Rozpätie rokov 1326-1327 boli pre Smolník veľmi významnou historickou udalosťou, vytvoril sa orgán štátnej správy, ktorý rozdelil územie Slovenska na dve časti:

- západnú, so sídlom v Kremnici
- východnú, so sídlom v Smolníku

V roku 1327 získal Smolník mestské privilégia a stal sa kráľovským mestom. Bol mu udelený rozsiahly chotár, čím bol zabezpečený jeho rozvoj v budúcnosti. Vyvolalo to nevelké sympatie susedných miest, čo vyústilo do mnohých sporov.

V roku 1465 sa stal poddanským mestom Zápoľských Spišského hradu. 14. 15. storočie možno považovať za rozkvet Smolníka. Dôležitosť mesta vzrástla natoľko, že susedia museli rešpektovať jeho záujmy.

Dejiny smolníckeho baníctva môžeme rozdeliť na dve obdobia, ktoré sú navzájom výrazne odlišné. Prvé obdobie začína koncom 17. storočia a končí sa v druhom desaťročí 19. storočia. Charakterizuje ho budovanie erárneho podniku, rozkvet smolníckeho baníctva, cementácie, hutníctva, mincovníctva, bankských inštitúcií. Druhé obdobie siaha od druhého desaťročia 19. storočia do roku 1990, keď erár odpredal smolnícke bane a ostatné výrobné zariadenia. Je to obdobie postupného nezadržateľného úpadku.

Smolník bol jediným ložiskom na Slovensku, kde sa takmer 735 rokov využívala na výrobu cementačnej medi bankská voda.

V auguste 1813 po prietrži mračien sa pretrhla hrádza Úhornianskeho jazera (dokončené a odovzdané svojmu účelu bolo jazero v roku 1768 - ktorého voda dopravovaná umelým kanálom slúžila na premývanie rúd, neskoršie na vodný pohon) a zatopila smolnícke bane. I keď sa ich podarilo odvodniť, produkcia sa už nevrátila na pôvodnú úroveň.

Po roku 1890 sa všetky bankské úrady presťahovali zo Smolníka, pretože smolnícke baníctvo upadalo. Úpadok baníctva znamenal aj úbytok pracovných príležitostí a zapríčinil vyst'ahovanie bankského robotníctva. Úpadku baníctva a jeho biede pomohla ešte cholera, ktorá v našich krajoch zúrila v roku 1832.

Posledné tony smolníckej rudy sa vyt'azili v roku 1990. Podzemné a povrchové bankské a stavebné objekty sa postupne likvidujú a slávna a dlhá éra smolníckeho ložiska a baníctva sa končí.

Krásnu scenériu Smolníka tvoria lesy, ktoré podmieňujú aj podnebie. Práve spomínané lesy a horské rázsochy poskytujú možnosť pre pešiu turistiku. Pre Smolník sú zvlášť charakteristické hodnotné diaľkové pohľady, najmä z horskej prístupovej cesty v smere od kúpeľov Štós.

Športové vyžitie je podmienené hornatým terénom a vysokohorskou klímou. V obci je lyžiarsky vlek, ale potešenie z lyžovania nájdú aj tí, ktorí dajú prednosť bežkám po lesných cestách.

V lete je možnosť využitia vodných športov na jazere Úhorná, kde je taktiež možný rybolov.

Smolník je v letnom období veľmi dobrým východiskom pre návštevu významných kultúrno-historických pamiatok, ako napríklad hrad Krásna Hôrka, kaštieľ Betliar, kúpele Štós.

Historicko-kultúrne pamiatky v obci a blízkom okolí

V obci sa nachádzajú hodnotné kultúrne objekty, ktoré sú zapísané v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok. V roku 1998 bola časť územia obce Smolník ustanovená za pamiatkovú zónu. Obec je napojená na cestu Slovenskej gotiky.

Rímsko-katolícky kostol sv. Kataríny Alexandrijskej patrí medzi najvýznamnejšie kultúrne pamiatky a je osadený v strede námestia. Bol postavený v roku 1801 na mieste staršej stredovekej stavby, obnovený bol v rokoch 1897, 1905 a renovovaný v rokoch 1940, 1997.

Barokový pozdĺžny priestor s úzkymi bočnými loďami a segmentovo ukončeným presbytériom. Na západnej strane prestavená veža s barokovou prilbou. Hlavný oltár sv. Kataríny pochádza z roku 1805, empírová kazateľnica, štyri klasicistické spovedeľnice.

Kostol pôvodne pochádza z roku 1332.

Trojičný stĺp je situovaný na námestí pred radnicou. Kamenná baroková plastika sv. Trojice osadená na kruhovom hladkom kamennom stĺpe s dvojstupňovým štvorbokým podstavcom a schodami. Spodný podstavec má na nárožniach volútové podpory. Terajšia podoba je z roku 1930. Trojičný stĺp bol v roku 1982 reštaurovaný.

Zvonica je masívna nízka veža s barokovo stiahnutou cibulovou strechou a polkruhovo zakončenými oknami nad kordonovou rímsou.

Evanjelický kostol a.v. bol postavený v roku 1787 mimo mestských hradieb v slohu jozefínskych tolerančných barokovo-klasicistických chrámov.

Obdĺžnikový priestor s rovným stropom, pri prechode do presbytéria zaoblený. Vstupný portál s kamennou šambránou má svetlák s mrežou a nad sebou umiestnené klenáky s letopočtom 1787 a baníckym znakom. Interiér je z 1. polovice 20. storočia.

Zájazdný hostinec bol postavený v rokoch 1828-29. Je to poschodová budova, na prízemí spoločenská sála zaklenutá pruskými klenbami na stredný stĺp. Na poschodí je divadelná sála s javiskom. Pôvodný názov budovy bol „U čierneho orla“, neskôr ho premenovali na hostinec Alžbeta. Koncom 19. storočia, po zániku pôvodného Palatínovho divadla, bola jeho divadelná technika premiestnená do hostinca Alžbeta, avšak pri renovácii v roku 1922 veľká časť tejto techniky bola odstránená. Za objektom sa nachádza hospodárska budova, pôvodne slúžiaca na ustajnenie koní, opravu vozov a pod. Celý areál bol opevnený. V 70. rokoch bola uskutočnená rekonštrukcia strechy. V roku 1999 sa začalo s celkovou rekonštrukciou budovy, vrátane strechy, ktorá bola taktiež rekonštruovaná do pôvodného stavu.

Banská komora, resp. meštiansky dom posledného Waldburghera Ignáca Fritscha na námestí. Pôvodne to bol renesančný dvojdom, prestavený v 2. polovici 18. storočia. Fasáda je členená v duchu tereziánskeho neskorého baroka. V prízemných miestnostiach sú renesančné klenby.

Prícestná kaplnka sv. Jána Nepomuckého pochádza z roku 1726. Baroková stĺpová architektúra s akcentovanou odstupňovanou korunnou rímsou, pôvodne s volútovým štítom. V ústrednom polkruhovitom zakončenom výklenku kamenná polychromovaná socha sv. J. Nepomuckého na volútovom podstavci s chronostikom. Na klenáku archivolty letopočet 1726 a banícky odznak.

Úhorná – umelá vodná nádrž sa nachádza v katastrálnom území Smolníka. Je evidovaná ako technická pamiatka. Mala zachytávať dažďovú vodu a zabraňovať povodniam. Voda slúžila aj na banské účely. V roku 1749 bolo rozhodnuté o výstavbe vodnej nádrže pri Úhornej, kde vodná energia mala poháňať čerpadlá „Kunst“ na odvodňovanie banských diel. Paralelne započala výstavba kanálu „Graben“ od mosta pod jazerom až na ložisko kýzových baní „Pyrit“.

Smolník a numizmatika

Na Slovensku boli štyri hlavné mincovne, a to v Kremnici, v Smolníku, v Bratislave a v Košiciach. Smolník patril medzi tzv. Hornouhorské banské mestá, čo bolo označenie polohy voči Viedni.

Slovensko má mimoriadne bohatú tradíciu v mincovaní, východné Slovensko má primeraný podiel a Smolník sa vyskytuje v každej skupine.

Mincovanie v Smolníku sa dá rozdeliť do troch období:

- v 14. storočí od roku 1327 po koniec 15. storočia – týka sa razieb Karola Roberta až Ladislava Pohrobka
- v 16. storočí, r.1531-1532 – týka sa denárov a obolov
- obdobia medených mincí 1759/1722 – 1817, kedy sa vykonávala razba platničiek pre iné mincovne, razba vlastných mincí a to i razidlami iných mincovní – obdobie Márie Terézie až Františka II.

V 19. storočí bol Smolník spolu s Banskou Bystricou vybraný za dodávateľa medi pri zvýšenom dopyte, ktorý nastal zavedením medených mincí Márie Terézie. Mincovňa zastavila razbu v roku 1817 razením medených grajciarov s letopočtom 1816 a zrušená bola v roku 1828.

Značku mincovne tvorí písmeno S.

V Smolníckej mincovni sa razili:

- za vlády Karola I. Roberta (v rokoch 1307-1342) denáre a groše
- za vlády Ludovíta I. (v rokoch 1342-1382) denáre
- za vlády Márie (v rokoch 1382-1386,1395) denáre
- za vlády Žigmunda (v rokoch 1387-1437) denáre
- za vlády Alžbety – pre Ladislava Pohrobka, (1440-1442) denáre
- za vlády Ladislava Pohrobka (1440-1452) obulusy a denáre
- za vlády Ferdinanda I. (1526-1564) denáre, obulusy
- za vlády Márie Terézie - poltúra Cu a grajciare, grajciar ľahší, ½. a ¼-grajciar, grešla, schilling, soldo
- za vlády Jozef II. (1765-1780-1790) - grajciar ľahší, ½ a ¼- grajciar, III-groš, groš, 2-soldi

- za vlády Františka II. (1792-1835) 6-grajciar, 3-grajciar, ½ a ¼-grajciar, III-groš, groš, 2-soldi

Časovo možno činnosť smolníckej mincovne rozlišovať obdobiami: 1759-1772-1817-1828.

1759 – v tomto období sa Viedeň rozhodla, že hodnoty nižšie ako groš sa budú raziť výlučne z medi. Ich dodávateľmi sa stali Banská Bystrica a Smolník. Stačili kryť celú domácu potrebu, ale zásobovali platničkami aj zahraničie. Smolník vyrábal výlučne platničky, prípadne medené pásy. Výroba platničiek bola až do obdobia po r.1780.

1772 – razbou medených mincí pre okupačnú armádu a pre potreby okupovaného územia Halič a Vladimírského bola v r. 1772 poverená mincovňa v Smolníku. Na výstavbe mincovne sa rozhodujúcim podielom zúčastňuje kremnická mincovňa

1817 – je posledným rokom razby 1, ½, ¼ grajciarov s ročníkom 1816.

1828 – Smolnícka mincovňa bola po niekoľkomesačnej nečinnosti 31.12.1828 zrušená.

Existencia mincovne, dĺžka trvania jej činnosti a konečne i zánik mincovne boli podmienené hospodárskou a politickou situáciou v krajine, potrebami trhu ale tiež blízkosťou surovinových zdrojov. Smolnícka mincovňa zaznamenala najväčší rozkvet koncom 18. a začiatkom 19. storočia.

*Ing. Ján Fritsch
starosta obce Smolník*

Klimatické pomery

Orograficky značne členité územie Úhornej a jej okolia s rozpätím nadmorských výšok od 560 m (Smolník) do 1260 m (Zlatý stôl) podmieňuje veľkú pestrosť klimatických pomerov. Podľa klimatickej klasifikácie patria najnižšie polohy po nadmorskú výšku cca 750 m do mierne teplej a vlhkej oblasti s chladnou zimou dolinnej, pre ktorú sú charakteristické väčšie amplitúdy v teplotách a vlhkostiach vzduchu. Na príklade Smolníka je ročná teplota vzduchu 6,8 ° C do 32 ° C.

Zvyšná časť územia zahrňujúca horskú oblasť patrí do mierne chladnej až chladnej klimatickej oblasti vrchovinej, ktorá je súčasne humídna, pretože prebytok zrážok tu prevláda nad výparom. Má studenú horskú klímu s priemernou ročnou teplotou len 4 ° C, januárovú -6 ° C až -7 ° C a júlovou 10,5 ° C až 13,5 ° C.

Ročný úhrn zrážok dosahuje v Úhornej 830 mm. So stúpajúcou nadmorskou výškou zrážok pribúda a na horských hrebeňoch predstavuje 1000 až 1400 mm. Značná časť z nich spadne pri letných búrkových lejakoch, pričom celé územie patrí do oblasti s vysokou intenzitou krátkodobých dažďov. Zrážky prispievajú odtokom svojich vôd do nižšie položenej časti územia. Je to okrsok vhodný pre horské hospodárstvo.

Ročný úhrn slnečného svitu dosahuje približne 1600 hodín.

Na horských hrebeňoch prevláda severozápadný vietor, ktorý sa však v nižších polohách prispôsobuje smeru dolín. V uzavretých dolinách sú časté prípady bezvetria a výrazných inverzií, podporujúcich výskyt radiačných hmiel. Naopak horské polohy sú silne veterné a vietor občas prekračuje rýchlosť víchrice. Ich vplyv na stromovú vegetáciu sa uplatňuje najmä na exponovaných pretiahnutých hrebeňoch a dolinných svahoch otvorených severozápadným a severným vetrom (Zlatý stôl, Veľká kotlina), kde dochádza k polomom a vývratom.

Hydrologické pomery

Oblasť Úhornej odvodňuje Smolník, pravostranný prítok Hnilca. Celé povodie Smolníka leží vo východnej až severovýchodnej expozícii Slovenského Rudohoria., v jej časti Volovských vrchov, ktoré ho hlavným hrebeňom a bočnými chrbtami ohraničujú zo všetkých strán. Do Smolníka sa v jeho hornom toku vlievajú vejárovite sa zbiehajúce horské potoky, z nich najväčší je pravostranný prítok Veľkokotlínsky potok.

Smolník pramení pod Panským vrchom (1058 m). V roku 1768 vybudovali 1 km pod Úhornou účelovú vodnú nádrž o ploche 4,79 ha, objeme cca 750 000 m³ a max. hĺbke 8 m. Vodu z nej privádzal do baní v Smolníku 8 536 m dlhý kanál. V súčasnosti slúži vodná nádrž, zvaná tiež Úhornianske jazero, rekreačným účelom.

Priemerný prietok v profile pod nádržou je 0,100 m³/s. Počas 30 dní v priemernom roku však prietok dosahuje vyššie hodnoty ako 0,220 m³/s. Najnižšie prietoky v tomto profile však môžu klesnúť na 0,005 m³/s. Počas povodní v jednom roku sa môže vyskytnúť kulminačný prietok 2,5 m³/s. Storočná voda však v danom profile dosahuje až 20 m³/s. Najvyššie prietoky sú v apríli a v máji, kedy priemerné mesačné prietoky dosahujú 150 až 170 % priemerného ročného prietoku. Najnižšie mesačné prietoky v septembri a v októbri dosahujú okolo 60 % ročného priemeru. Vodný tok tečie ďalej cez Smolník a Smolnícku Hutu a v Mníšku nad Hnilcom sa vlieva do Hnilca. Vo svojom ústí priemerný prietok zmohutnie na 1,100 m³/s.

Čeněk Čermák

XXVIII.
Východoslovenský tábor ochrancov prírody
s medzinárodnou účasťou

ÚHORNÁ
„Na lúke pri kaplnke“
31. júla - 6. augusta 2004

Vyhlasovateľ:

- Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny

Hlavný organizátor:

- Krajský úrad životného prostredia Košice

Spoluorganizátori:

- Obec Úhorná a obec Smolník
- Obecné lesy Smolník
- Lesy SR š.p. LS Smolník
- OÚŽP Sp. N. Ves, pracovisko Gelnica
- Urbariát Úhorná
- ŠOP SR správa NP Slov. kras
- SZOPK Moldava nad Bodvou

Prípravný výbor :

Ing. Milan Murín
Ing. Peter Vyparina
Ing. Milan Turzák
Valéria Demková
Roman König
Ing. Ján Fritsch
Ing. Ján Kilík
RNDr. Ondrej Rozložník
RNDr. Eva Konečná
Ondrej Helcmanovský

Ing. František Pisarčík
Ján Kačmár
Mgr. Miloš Gazdík
Čenek Čermák
Ing. Stanislav Margicin
Ing. Ondrej Bolaček
Jozef Andráši
Ing. Zlatica Šimoňáková
Ivan Popovics

Poslanie:

Inventarizačný prieskum lokalít J-Z časti okresu Gelnica. Prácou v sekciách prehľbovať poznatky o prírodných hodnotách, histórii, kultúrnych tradíciách a zvyklostiach tohto regiónu.

Odborné sekcie :

- krajinárska	- geologická
- lesnícka	- mykologická
- botanická	- chiropterologická
- ornitologická	- rezbárska
- herpetologická	- detská
- entomologická	- praktická ochrana prírody
	- histórie banských diel

Odborná náplň XXVIII. Východoslovenského TOP**Námety na činnosť odborných sekcií****Trasa č. 1 : červená**

TOP, Uhornianske sedlo, Starý vrch, Malá Pipítka, Pipítka, Medvedí vrch, Uhorná.
Sekcie: podľa záujmu

Trasa č 2: zelená

TOP, Uhornianske sedlo, Biele skaly, Hekerová, Malý suchý vrch, Sedlo pod Vtáčm vrchom, Stará dolina, Kotlina, Uhorná.
Sekcie: podľa záujmu

Trasa č. 3: modrá

TOP, Biele skaly, sedlo Krivé, Jamina, Starovodské jedliny, Zlatý stôl, Bystrý potok, Malá Hekorová, TOP.
Sekcie: podľa záujmu

Trasa č 4: žltá

TOP, Veľká kotlina, Osadník, Orlia studňa, Zelená skala, Kovandská, Uhorná.
Sekcie: podľa záujmu

Trasa č. 5: hnedá

Uhorná, Smolník, Štóske sedlo, Štós kúpele, Smolnícka huta, Smolník, Uhorná.
Sekcie: podľa záujmu

Program a organizácia XXVIII.VS TOP

Vedúci VS TOP :

- Ing Milan Murín

Táborová rada TOP:

- Ing. Milan Murín
- Valéria Demková - náčelník organizač.-prevádzkový (NOP TOP)
- Juraj Popovics - náčelník odborného-sekciového (NOS TOP)
- Roman König
- Ing. Ján Fritsch
- + vedúci odborných sekcií a sprievodcovia po trasách

Táborová rada na čele s NOP a NOS zabezpečuje a organizuje chod tábora, život v ňom, večerný program a denný odborný program jednotlivých sekcií .

Jednotlivé zložky prostredníctvom svojich zástupcov v 19-člennom prípravnom výbore na 5-tich zasadnutiach prevzali na seba plnenie 73 konkrétnych úloh, ktoré bolo treba splniť, aby tento TOP a jeho program mohol byť uskutočnený.

RÁMCOVÝ PROGRAM

PRÍPRAVNÁ FÁZA – príprava táboriska

Štvrtok (29.7.2004)

- overiť splnenie všetkých úloh
- večer osadiť šípky na kritických miestach orientácie na cestách
- pripraviť drevo a materiál na: - vstupnú bránu, vatru, úložisko dreva, vlajku + koly na smerové označenie v tábore
- definitívne lokalizovať umiestnenie a osadenie vstupnej brány, vatri, vlajky, bufetu, odpadových vriec a určiť miesta pre umiestnenie sociálnych zariadení a technického vybavenia tábora

Piatok (30.7.2004)

- príchod RŠ – NOP TOP (realizačný štáb – náčelník organizačno-prevádzkový)
- príchod RŠ – NOS TOP (realizačný štáb – náčelník odborného-sekciového)
- príprava a osadenie vstupnej brány
- osadenie žrde a vyvesenie vlajky
- príprava vatri - ohnisko (kamene)
 - uložiť vatru
 - fakle
- určiť (vytvoriť) miesto na prezentáciu
- priniesť stoly na prezentáciu, predaj, výstavky
- osadiť info-tabule
- umiestniť info materiál na tabule
- osadiť stĺp sponzorstva s tabuľkami sponzorov
- vytýčiť, ohradiť a označiť parkovisko
- vykopať jamy na WC
- riešiť vodu - umiestniť umývací žľab a riešiť prívod vody potrubím
 - umiestniť cisternu
- riešiť odpad
- osadiť orientačné šípky v tábore
- osadiť bufet
- skladanie vecí do tašiek
- kontrola orientačných šípok na cestách

VLASTNÝ VS TOP

Sobota (31.7.2004)

- do obedu ešte úkony, ktoré organizačný štáb nestihol v štvrtok, resp. v piatok
- príchod účastníkov
- oboznámenie sa s prostredím
- stavenie tábora
- slávnostné otvorenie o 18⁰⁰ hod. (samostatný scenár)

Nedeľa (1.8.2004)

- 9⁰⁰ hod. návšteva hradu Krásna Hôrka a kaštieľa v Betliari
- 1. zasadanie Táborovej rady o 17⁰⁰ – príprava programu na pondelok
- táborové zhromaždenie pri vatre o 18⁰⁰ - základné informácie, pokyny
- zápis na info-tabuľu - nahlásenie stravovacích požiadaviek (strava) + program na ďalší deň + prihlásenie do sekcií

Pondelok (2.8.2004)

- budíček 7⁰⁰ hod.
- práca v odborných sekciách (náplň + trasy) 9⁰⁰– 17⁰⁰ hod.
- 2. zasadanie Táborovej rady 17⁰⁰ hod.
/pravidelné večerné hodnotenie dňa a príprava programu na ďalší deň/
- táborové zhromaždenie pri vatre 19⁰⁰ hod.
- zápis na info-tabuľu - strava + program + nahl. do sekcií do 20⁰⁰ hod.
- večerný program (*Mgr. Gazdík-Úhorná-pútnické miesto*) 20⁰⁰ hod.
(*Ing. Fritsch-numizmatika a hist.regiónu*)
- nočné služby – hliadkovanie od 22⁰⁰ hod.

Utorok (3.8.2004)

- budíček 7⁰⁰ hod.
- práca v odborných sekciách (náplň + trasy) 9⁰⁰ – 17⁰⁰ hod.
- 3. zasadanie Táborovej rady 17⁰⁰ hod.
/pravidelné večerné hodnotenie dňa a príprava programu na ďalší deň/
- táborové zhromaždenie pri vatre 19⁰⁰ hod.
- zápis na info-tabuľu - strava + program + nahl. do sekcií do 20⁰⁰ hod.
- večerný program (*večer Národného parku Slovenský kras*) 20⁰⁰ hod.
- nočné služby – hliadkovanie od 22⁰⁰ hod.

Streda (4.8.2004)

- budíček 7⁰⁰ hod.
- práca v odborných sekciách (náplň + trasy) 9⁰⁰ – 17⁰⁰ hod.
- 4. zasadanie Táborovej rady 17⁰⁰ hod.
/pravidelné večerné hodnotenie dňa a príprava programu na ďalší deň/
- táborové zhromaždenie pri vatre 19⁰⁰ hod.
- zápis na info-tabuľu - strava + program + nahl. do sekcií do 20⁰⁰ hod.
- večerný program (*RNDr. Rozložník-banské diela a história baníctva*) 20⁰⁰ hod.
- nočné služby – hliadkovanie od 22⁰⁰ hod.

Štvrtok (5.8.2004)

- budíček 7⁰⁰ hod.
- práca v odborných sekciách (náplň + trasy) 9⁰⁰ – 17⁰⁰ hod.
- 5. zasadanie Táborovej rady 17⁰⁰ hod.
/pravidelné večerné hodnotenie dňa a príprava programu na ďalší deň/
- táborové zhromaždenie pri vatre 19⁰⁰ hod.
- zápis na info-tabuľu - strava + program + nahl. do sekcií do 20⁰⁰ hod.
- večerný program (*beseda so zástupcami samosprávy a št. správy*) 20⁰⁰ hod.

nočné služby – hliadkovanie od 22⁰⁰ hod.

Piatok (6.8.2004)

- budíček 7⁰⁰ hod.
- dokončenie činnosti odborných sekcií + detskej a POP 9⁰⁰ – 17⁰⁰ hod.
/súťaže – ocenenia – diplomy + program detí/
- 6.zasadanie Táborovej rady 17⁰⁰ hod.
/zhodnotenie dňa, celého TOP a príprava záveru/
- záverečné táborové zhromaždenie pri vatre 18⁰⁰ hod.
 - zhodnotenie dňa a celého TOP po sekciách
 - príhovor NOP a NOS
 - príhovor hostí
 - kultúrny program
 - guláš
- posledné nočné služby – hliadkovanie od 22⁰⁰ hod.

ZÁVEREČNÁ FÁZA – likvidácia táboriska

Sobota (7.8.2004)

- upratanie pred stanmi
- roztriedenie odpadu
- upratanie táboriska
- skladanie:
 - stĺpa sponzorstva
 - info-tabulí
 - boxov WC
 - vlajky
 - vstupnej brány
- likvidácia bufetových priestorov a ich vyčistenie
- odvoz stolov z prezentácie + výstaviek
- likvidácia výstaviek
- zozbieranie smerových a orientačných šípok
- likvidácia odpadu
- zasypanie WC jám
- likvidácia vatre a upratanie vôkol nej
- likvidácia táboriska (vl.stanov), balenie a návrat domov.

Pokyny pre účastníkov :

/Táborový poriadok/

1. Budíček je o 7^ohod.
2. Zúčastňovať sa denného programu odborných a pracovných sekcií TOP.
3. Táborová rada sa schádza denne o 17° hod.
4. Táborové zhromaždenie o 19° hod. pri vatre.
5. Večerné programy o 20^ohod.
6. Riadiť sa pokynmi náčelníkov tábora (NOS, NOP).
7. Stravovanie je individuálne s možnosťou nákupu potravín v bufete.
8. Parkovanie motorových vozidiel na vyhradenom mieste.
9. Povinnosť nosenia príviesku ako označenia zaregistrovaného účastníka TOP.
10. Označenia (čísla) na stany pripnúť a pred odchodom vrátiť náčelníkovi NOP.
11. Zákaz fajčiť v stane !!!
12. Šetriť s pitnou vodou !!!
13. Odpad separovať už pri vzniku odpadu pri svojich stanoch !!!
14. Rozseparovaný odpad vysypať do príslušných zberných nádob (vriec).
15. Nočný klud 23° – 6° hod.

SPONZORI XXVIII. VS TOP

- **Obecné lesy Smolník**
- **Lesy SR š.p. LS Smolník**
- **Pozemkové spoločenstvo bývalých urbárikov Úhorná**
- **Obecné lesy Mníšek nad Hnilcom**
 - vyššie uvedené zložky sú lesohospodárske organizácie, zabezpečujúce komplexné obhospodarovanie lesa, vrátane odbytu vytŕaženého ihličnatého a listnatého dreva

- **AQUING s.r.o., Košice**
 - firma vznikla v roku 1990 a pod súčasným názvom pôsobí od 1.7.1995. Spoločnosť sa zaoberá *projektovaním vodohospodárskych stavieb* – vodovody, kanalizácie, úpravne vody, čistenie komunálnych, priemyselných a ostatných odpadových vôd, sanitárne vybavenie budov, čerpacie stanice pre pitnú vodu, tlakové stanice, akumulácie vôd ..., a *inžinierskou činnosťou*.

- **OMNI MARKET, Malá Ida**
 - výroba a predaj pečiva a ostatných výrobkov .

- **ROZMIN s.r.o., Rožňava**
 - bankácka spoločnosť pripravujúca otváрку ložiska mastenca pri Gemerske Polome

- **ABCOM s.r.o., Masarykova 6, Košice**
 - **Počítače podľa Vašich požiadaviek** - predaj, servis výpočtovej a kancelárskej techniky.
 - **Prezentujte sa vo veľkom, vytvorte si vlastné domáce kino** - veľkoplošná projekcia obrazu – predaj, servis a prenájom zariadení.

- **NOTES a.s. Slavošovce**
 - výroba školských zošitov
 - výroba poznámkových blokov

- **SHP Papierne Slavošovce, a.s.**
 - výroba krepovaného papiera
 - výroba papierových obrúskov

- **GEOMETRA Košice**
 - firma pôsobí od roku 1990, pod súčasným menom pôsobí od 20.11.1995. Predmetom činnosti firmy sú všetky druhy geodetických prác, vrátane inžinierskej činnosti a majetkoprávných úkonov.

- **HS HSV s.r.o., Košice**
 - dodávka priemyselných stavieb na kľúč

- **HYDROING Prešov**
 - projekčná kancelária zaoberajúca sa projektovaním

- **Lekáreň "Lingov", Košice**

- **Delfín, s.r.o. – lekáreň "VÁHY", Zimná 20, Košice**

- **KONZEKO s.r.o. Markušovce**
 - oprávnená osoba – firma s vysokým odborným kreditom, zaoberajúca sa zberom, dopravou a úpravou nebezpečných odpadov, predovšetkým opotrebovaných olejov

- **SIDERIT a.s. Nižná Slaná**
 - bankácka firma zaoberajúca sa ťažbou sideritu a jeho spracovaním na vsádzku pre hutníctvo železa

- **S. I. T. - Smolník**
- tradičný výrobca cigar, cigarillos a fajkového tabaku
- **Rímskokatolícka cirkev, farský úrad Smolník**
- vlastník a správca pútneho miesta "Pri kaplnke"
- **Jozef Andráši, Budovateľská 29, Rožňava**
- autor loga a všetkých výtvarných námetov pre VS-TOP 2004
- **Ing. Stanislav Kundrát, Prešov**
- **Cestovná agentúra JUSTO**
- zabezpečuje letné dovolenky pri mori a na Slovensku
- poznávacie zájazdy v zahraničí
- zimné dovolenky v exotických krajinách
- luxusné plavby výletnými lodami
- lyžovačky v zahraničí a na Slovensku
- detské tábory v lete a pod.
- **Správa Národného parku Slovenský kras, Biely kaštieľ, Brzotín**
- organizácia spravujúca NP Slovenský kras s pôsobnosťou aj pre okres Gelnica
- **Obec Úhorná**
- malebná podhorská obec – miesto konania VS-TOP 2004
- **Obec Smolník**
- bývalé kráľovské mesto s bohatou baníckou minulosťou a pamiatkami zaradenými do turistickej Gotickej cesty
- **Obec Závadka**
- rázovitá horská obec v okrese Gelnica
- **Obec Veľký Folkmár**
- obec v okrese Gelnica s bohatými ľudovými tradíciami, novozriadeným náučným chodníkom v oblasti Folkmárskej a Murovanej skaly
- **Obec Žakarovce**
- podhorská obec s baníckymi a ľudovými tradíciami a ľudovou kultúrou
- rodisko známej speváčky ľudových piesní Janky Guzovej, miesto s prvou zubačkou v strednej Európe
- **Praktis s.r.o. Prakovce**
- výrobca prevodových agregátov a poľnohospodárskej techniky
- **Karol Buxa, Banícka ul. 52, Gelnica**
- zhotoviteľ drevených výrobkov a úžitkových predmetov
- **Ján Varga, Žakarovce**
- umelecký rezbár drevených plastík a črpákov
- **Poľnohospodárske družstvo Mníšek nad Hnilcom**
- **Poľnohospodárske družstvo Helcmanovce**
- poľnohospodárske podniky zaoberajúce sa chovom oviec a hovädzieho dobytku

za podpory:

- **Podtatranská vodárenská spoločnosť a.s., ul. Hraničná, Poprad**
- **Slovenský vodohospodársky podnik š.p., Povodie Dunajca a Popradu, ul. Levočská, Poprad**
- ako najväčších vodohospodárskych organizácií spolupôsobiacich na území okresov Gelnica, Poprad, Spišská Nová Ves, Kežmarok a Stará Ľubovňa

Prípravný výbor XXVIII. VS TOP

d'akuje všetkým organizáciám, zložkám a jednotlivcom, ktorí pomáhali pri príprave XXVIII. Východoslovenského TOP – Úhorná 2004, prispeli finančne, materiálne alebo inak k jeho úspešnému priebehu.

Pod'akovanie patrí týmto inštitúciám:

**Krajský úrad životného prostredia Košice
Obec Úhorná
Obec Smolník
OÚŽP Sp. N. Ves, pracovisko Gelnica
ŠOP SR správa NP Slovenský kras
Obecné lesy Smolník
Lesy SR š.p. LS Smolník
Urbariát Úhorná
ABCOM s.r.o., Košice
AQUING s.r.o., Košice
SZOPK Moldava nad Bodvou
a ďalším sponzorom, ktorí prispeli k zdarnému priebehu VS TOP**

**Vydal : Prípravný výbor XXVIII. VS TOP z podkladov:
Ing. Milana Murína, Ing. Jána Fritscha,, Romana Königa,
Čenčka Čermáka, Valiky Demkovej a Ing. Milana Turzáka**

Príležitostná publikácia : bez jazykovej úpravy

**Zostavil: Ing. Milan Murín
Grafická a textová úprava : RNDr. Eva Konečná
Tlač : ABCOM a.s., Košice
Náklad : 250 ks**

Košice, júl 2004